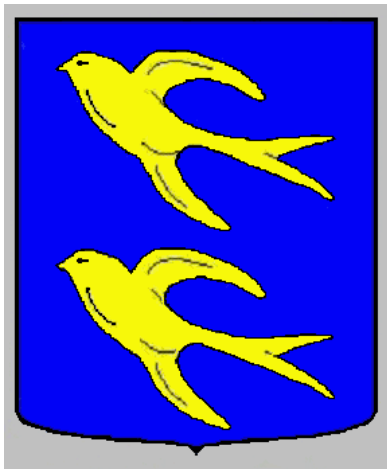

Wandeling / Fietsroute Hooge Zwaluwe.

Samengesteld door Heemkundekring Willem Snickerieme te Hooge en Lage Zwaluwe.

Van Zeldenrust naar Horenhil: Een route langs oude gevels en monumenten.

A. Molen Zeldenrust	B. RK Willibrorduskerk .
C. De Zonzeel	D. Haven
E. Drenkelingenkerkhofje	F. N.H. Kerk
G. Mus. Zwaluws Erfgoed	H. Concordia

Korte historie Hooge Zwaluwe

De naam Hooge Zwaluwe is onlosmakelijk verbonden met Lage Zwaluwe.

Beide dorpen werden vanaf ongeveer 1290 tot 1997 in één adem genoemd. Zwaluwe komt naar alle waarschijnlijkheid van het oude riviertje De Swaluwe, dat hier heeft gestroomd. Hooge Zwaluwe lag verder van de rivier De Amer dan Lage Zwaluwe. Het wapen van de voormalige gemeente Hooge en Lage Zwaluwe spreekt voor zich. Sinds 1997, na de herindeling, is Lage Zwaluwe ingedeeld bij de gemeente Drimmelen.

Hooge Zwaluwe is gebouwd aan een dijk, de zogenaamde lintbebouwing. Van het ene eind naar het andere eind van Lage Zwaluwe over deze dijk is een afstand van een kleine ... km.

Een wandeling of fietstocht door Hooge Zwaluwe is dan ook de moeite waard.

Wij beginnen deze route door Hooge Zwaluwe bij de molen "Zeldenrust" (A), aan de **Kerkdijk** 19, een in 1866 gebouwde bakstenen stellingkorenmolen. Het is een zgn. bovenkruier (de kap met de wiken wordt naar de wind gezet). Voor de kenners: de molen heeft een Engels kruiwerk en een vaste Vlaamse vang of blokvang met vangstok. De molen maalt met 3 koppels stenen.

Naast de ingang is een steen gemetseld, waaruit blijkt dat Elisabeth Antonie Pals de eerste steen legde op haar eerste verjaardag, 9 aug. 1866. Molenaars waren achtereenvolgens: A. Pals, (die hem heeft laten bouwen) en vervolgens tot 1965, toen de bedrijfsmatige productie van meel werd gestaakt, vier generaties Rombouts.

Vervolgens naar het noorden lopende, verder het dorp in, komen we net ten zuiden van de spoorlijn aan bij de R.K. Willibrorduskerk, (B) gebouwd in 1865. De bouwstijl is gotisch, wat te zien is aan de hoge muren en de eveneens hoge, spits toelopende ramen en hoofdingang. De echte gotiek ontstond al in de Middeleeuwen en de bouwstijl van deze kerk is daarvan afgeleid. Daarom spreken we hier van een neogotische kerk (neo = nieuw)

Vooral in de voorgevel zijn allerlei stijlversieringen ingebouwd, die allemaal hun eigen naam hebben. Zo heten de verticaal uitstekende delen op de hoeken lisenen; op de gevel staan dakruiters. De gemetselde boogjes die er tussenin naar de torentjes lopen vormen een spitsboogfries. Het naar voren stekende gedeelte in het midden van de voorgevel wordt risaliet genoemd. Door de uitbouw lijkt het net of er een ingebouwde kerktoeren achter zit, maar dat is niet zo; de toren staat boven op de voorgevel.

De versieringen boven de spitse raambogen noemt men tracteringen. De tractering die hier is toegepast (een soort klavertje-drie) heet in vaktermen een driepas. Ze zijn gemaakt van natuursteen. Boven de kerkdeur bevindt zich een nis. Het beeld daarin is natuurlijk van St. Willibrordus, de patroonheilige van de kerk. De toch al niet erg hoge toren was vroeger nog lager. In 1919 is hij met ongeveer drie en een

halve meter verhoogd en toen is ook het torenuurwerk aangebracht. Van binnen bestaat het gebouw uit een rechthoekige ruimte zonder zijbeuken en zonder ondersteunende zuilen of pilaren. Zo'n kerk heet een zaalkerk. Het smallere, halfronde gedeelte achterin is het koor. Het schip heeft een kruisgewelf dat zichzelf als het ware draagt en de toegepaste sluitstenen ziet men maar hoogst zelden. De dikke verspringende delen in de zijgevels zijn steunberen die er voor zorgen dat de hoge muren niet naar buiten worden gedrukt. Het dak is bedekt met leien. Tegelijk met de kerk was in de vorige eeuw ook een fraaie pastorie gebouwd, rechts van de kerk en pal aan de weg. Deze was echter zo bouwvallig geworden dat zij in 1966 moest worden vervangen door een nieuwe, die wat meer naar achteren staat. De straat tegenover de Kerk is de **Poelsestraat** waar u bij De Zonzeel (C) een versnapering kunt nuttigen.

Na de kerk passeren we het uit 1886 daterende spoorlijntje (het Halve Zolenlijntje dat ooit naar de Waalwijkse leerindustrie voerde) en komen in de Spoorstraat. Met de Stationsstraat herinnert deze aan het spoorwegverleden van Hooge Zwaluwe. Aan de spoorlijn staat nog steeds een stukje typische spoorwegarchitectuur in de vorm van een spoorwachterswoning. Het is een erg herkenbare stijl, die nog veel spoorweggebouwen is te vinden.

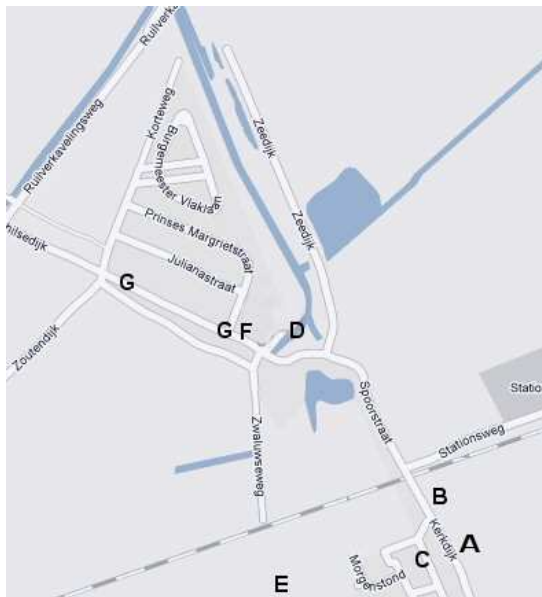
Ten westen achter de **Spoorstraat** ligt de weel, een water dat is ontstaan door de eeuwen geleden plaatsgehad hebbende dijkdoorbraak.

De **Havenstraat** herinnert ons aan de tijd dat het haventje rechts nog een echte haven was. (D) met een laad- en loswal. Een tijd waaraan definitief een eind kwam bij de afsluiting van dit water van de Amer in 1950. Nu een mooi idyllisch plaatje met in de verte de molenromp in polder De Moer. Aan de haven vindt u ook het monument ter nagedachtenis aan de 2^e Wereldoorlog.

De haven passerende komen we in de **Raadhuisstraat**. Deze buurt werd vroeger 'het beste' van Hooge Zwaluwe genoemd. Hier woonden van oudsher de notabelen, wat aan de stijl van sommige huizen nog wel te zien is. Huisnr. 1 is het oude zondagsschooltje met een getrapte en gezwenkte topgevel, Gaat u daar links naar beneden komt u over de spoorlijn bij het in 2009 herbouwde drenkelingenkerkhofje. (E)

Weer terug in de Raadhuisstraat bij Huize "Villa Maria" rechts op nr. 6 is aan het eind van de 19 eeuw gebouwd door een lid van de rijke boeren en renteniersfamilie van Es-Vogel. Een mooie gevel met nogal wat versieringen. Het huis eraast (nr.8) is veel ouder en een rijksmonument, let op de 'kuiven' boven de ramen en deur. Een imponerend gebouw en rijksmonument is natuurlijk de N.H. Kerk, (F) gebouwd in de jaren 1639-1641. Oorspronkelijk stond op deze plaats een katholieke kerk die al dateerde van omstreeks 1483 en in 1604 protestants was geworden.

De toenmalige stadhouder en "Heer van de Zwaluwen" Prins Frederik Hendrik heeft hiervoor een grote subsidie gegeven. Architect was de beroemde Jacob van Campen, die zich wat deze kerk betreft waarschijnlijk heeft laten leiden door de Italiaanse renaissance-bouwkunst. De kerk is gebouwd in de vorm van een vierkant middenschip met aan alle zijden een even diepe uitbouw, wat aan de plattegrond de vorm van een Grieks kruis heeft.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de Heemkundekring Willem Snickerieme

www.willemsnickerieme.nl

of via het mailadres uw vraag stellen:

willemsnickerieme@ziggo.nl

sierlijks aan geven. De ingang is nu aan de dijkzijde, maar was vroeger in de gevel naast het museum "Zwaluws Erfgoed" op nr. 5. Links en rechts van de ingang zitten 2 gedenkstenen. Op Let ook op de forse, ingezwenkte steunberen tegen alle gevels, die zeker bijdragen tot de imposante vorm van het kerkgebouw en er tegelijk iets

de linkse steen staat een Latijnse tekst, die betekend: Frederik Hendrik, prins van Oranje, heeft dit heiligdom van de terwijl fundamenten af opgetrokken, gewijd aan de Allerhoogste God en aan de zalige gemeente van het volk van Zwaluwe, 1641. Het opschrift op de rechter steen is in het Grieks en betekend: Zo wordt gij ook zelf, als levende steen gebouwd tot een geestelijk huis" (I Petrus, 2 vers 5).

Bovenop de kerk staat een klokketoren, een 'bellefroy' of 'belfort' De daarin hangende klok weegt 850 kg en hangt er sinds 1950: de oude klok was in 1943 door de Duitsers geroofd.

De ramen hebben nu een gotische spitsboog en pas na de brand van 1910 zo geworden, voorheen waren deze van boven recht. In de kerktuin liggen nog 2 grafstenen: Een van Hugo Vogel (1780-1845) schout en burgemeester van Hooge Zwaluwe en tevens landmeter, en een van een zesjarig meisje, Catharina Talma, dat in 1933 overleed. Van haar is verder niets bekend. In de oostelijke muur is een gedenksteen aangebracht, gewijd aan de Weleerwaard Heer J.H. Schultze die hier in 1840 overleed en in Zwaluwe heeft gewerkt. De eiken preekstoel in de kerk, in Louis XV stijl, dateert van ongeveer 1760 en is afkomstig uit de kerk van Zevenbergschenhoek. Het eenklaviers Knipscheer-orgel dateert van 1865 en komt oorspronkelijk uit Noordwijk aan Zee. De orgelkas is iets jonger, van 1911.

Naast de kerk staat het voormalige gemeentehuis (G) van de toenmalige gemeente Hooge en Lage Zwaluwe, en thans in gebruik door de heemkundekring als museum. Het is eveneens een rijksmonument en gebouwd in 1836 ter vervanging van het daar staande, veel oudere "rechthuis". In 1930 is het van achter nog wat uitgebreid. In 1980 is het uitgebreid met kantoorruimte ernaast en wat weer afgesloten is in 1997 na de herindeling. Het oude gebouw is in Franse stijl gebouwd met twee uitspringende zijvleugels en een hardstenen bordes. Op het dak staat een torentje met en klok.

Het huis op nr. 9 dateert volgens het gevelsteentje van 1852. Op 22 juni van dat jaar werd namelijk de eerste steen gelegd door J.C.B. Sauter. Later kwam dit mooie oude pand in het bezit van de familie van Es-Vogel. Ook het huis daarnaast werd gebouwd door een telg van dit geslacht, kijk maar naar de gevelsteen opzij (met het vogeltje), waaruit blijkt dat de eerste steen werd gelegd door Johannes Corstiaan van Es Vogel. Voorheen stond op deze plaats het herenhuis van de Zwaluwse dichter, jurist en schepen mr. J.P. Kleijn. Tijdens de politieke rellen aan het begin van de Franse tijd (1795) brandde dit herenhuis af, en niet vanzelf.....

Schuin er tegenover staat het statige pand Raadhuisstraat 22. Het is aan het eind van de 19^e eeuw gebouwd door Glijn Vos, notaris, en was dus aanvankelijk notariswoning, later pastorie van de Hervormde Kerk. In de oorlog zetelde hier het hoofdkwartier van de Duitse generaal Reichert.

In het grote huis op nr. 26, met de grote kuiven boven de ramen, woonde vroeger Baron van Heeckeren van Brandsenburg, die van 1877 tot 1913 burgemeester was van onze gemeente.

Het witte huis op nr. 35, schuin aan de overzijde, deed tot 1880 dienst als openbare school en hoofdonderwijzerswoning, de hoofdonderwijzer er ook nog een soort kostschooltje op nahield. Dat werd natuurlijk te klein en op 24 juni 1879 legde burgemeester Baron van Heeckeren van Brandsenburg de eerste steen voor een nieuwe school, ernaast, dat is ook al lang geen school meer, maar het verenigingsgebouw "Concordia"

(H) Het oude schoolhuis heeft een zgn schilddak met typische dakpannen, de beverstaartpannen. Ook hier hebben de ramen en deur kuiven, nou ja, kuifjes. In het bovenlicht van de deur zit een levensboom.

Het huis na "Concordia" nr. 39 is ook een voormalige burgemeesterswoning. Burgemeester D.E. van Suijlekom, hier burgemeester van 1913 tot 1946, woonde er. Daarvoor was het huis achtereenvolgens hervormde pastorie en toen deze verhuisde naar het grote huis aan de overkant, postkantoor. Ook dit huis heeft beverstaartpannen.

Na de Raadhuisstraat komt de Horenhilsedijk die naar Lage Zwaluwe gaat.